

Hibás törvénytárgyalás?

Írta: dr. Oppler Emil.

E lap utolsó számában ily jelszó alatt *Alföldy Ede* kartárs-
úr kifogásolja a Kúria P. II. 2152/1937. sz. ítéletének döntését,
annak indokolását s az értelmezést, amelyet az 1934: XXIII. t.-c.
— az Országos Ügyvédi Gyám- és Nyugdíjintézetéről szóló tör-
vény — több szakaszának adott.

Igyekezem majd kimutatni, hogy a Kúria döntése helyes,
a törvény értelmezése megfelelő úgy a törvényhozó akaratának,
mint az anyagi igazságnak.

1. A kitünő író a cikkében kifejezett eredményre csak úgy
juthatott, hogy egyrészt ezt a közvetlenül csak szűkebb kört
érdeklő s eléggé bonyolult joganyagot nem ismeri minden rész-
letében, másrészt az elbírált jogeset tényállását sem látta a maga
teljes egészében és valóságában s az ítéleti indokolásnak egyik
részét nem méltatta kellő figyelemre.

Mindenekelőtt megjegyzem, hogy téves az említett cikknek
az a megállapítása, hogy „az elhalt ügyvéd a gyám- és nyugdíj-
intézeti járulékot 5 évet meghaladó időre befizette“.

A perben nem vitás tényállás szerint az ügyvéd nem az
1930. évre vonatkozó járulékot is befizette, — hanem ezt meg-
fizette (hiszen enélkül be sem jegyezheték volna), leróta az
1931. évre szóló járulékot is, azonban az 1932. évre szóló járú-
léknak már csak töredékét róta le és az 1933., 1934. és 1935.
évekre egy fillért sem fizetett. Két és egynegyed évi járulékot
fizetett le. 1935. június 1-én meghalt.

A Kúria a tényállás e részével nem foglalkozik — szerin-
tem helyesen — mert a jogi döntés szempontjából — a Kúria és
a helyes jogi álláspont szemszögéből nézve — lényegtelen. Fel-
hozom itt, mert a cikk e tényállásbeli elemet a tényeknek meg-
nem felelően ismerteti és mert a méltányosság álláspontjából
még sem közömbös, hogy az igényjogosult a haláláig esedékessé
vált 627.— P. nyugdíjjárulékból csak 280.— pengőt fizetett le
és 347.— P-vel, azaz három és fél évi tagdíjjal adós maradt.
(56% -a az öt kötelező járuléknak.)

2. Amint az igényt elutasító ítélet szempontjából jogi jelentő-
séggel nem ez bír, hanem az 1934: XXIII. t.-c. és az 1908: XL.
t.-c. — az alaptörvény — egész felépítése és különösen az 1934:
XXIII. t.-c. 20. és 8. szakaszainak rendelkezése.

Már az 1908: XL. t.-c. 14. §-ának indokolása a következőt
mondja: „Az intézeti tag ellátási igényének másik előfeltétele:
a legalább tíz éven át szakadatlanul tartó tagság, azon a meg-
fontoláson alapszik, hogy az intézet tagjainak korlátolt számára
s az évi hozzájárulások csekély összegére való tekintettel az in-

tézetet nem lehet arra kötelezni, hogy életbiztosító intézetekhez hasonlóan a belépés után azonnal nyújtsa az ellátást, ha az előfeltétellel megszabott esemény bekövetkezik. *Az intézet nem biztosítási alapon épülvén fel, hanem nyugdíjintézet jellegével bírván, az ellátás terhét csak egy bizonyos idő (várakozási idő, carenzidő) elteltével lehet reá róni, épp úgy, mint ez a közhivatalnokok nyugdíjánál és más nyugdíjintézeteknél is megkívánatik.* A várakozási idő alatt az intézet a befolyó díjakból egy bizonyos minimális díjtartalékot szerezhethet, mely a biztosított esemény beálltától függő kötelezettségeinek teljesítésére őt mindjobbban képessé teszi. Mennél rövidebb ez az idő, annál nagyobbaknak kell lenniök az évi járulékoknak, amelyeket a tagoknak fizetniök kell. Az ügyvédi nyugdíjintézet tagjainak, a javaslatban megszabott évi járulékaikhoz képest a matematikai alap tíz évi várakozási időt kíván meg, mely mellett az intézet a reá háruló kockázatot nagyobb veszély nélkül elvállalhatja.“ — A 15. §. indokolása pedig: „Az özvegyet a következő két előfeltétel együttes felforgása esetében illeti ellátás: Az egyik előfeltétel az elhalt férj intézeti tagságának tartamára vonatkozik, melyre nézve azt kívánja meg a javaslat, hogy a férj a halálát közvetlenül megelőző öt év alatt szakadatlanul tagja lett legyen az intézetnek (15. §. 1. pontja). E szerint tehát a javaslat az özvegyre nézve a várakozási idő tartamát rövidebbre szabja ugyan, mint magára az intézeti tagra nézve, mert az özvegyen s általában az elhalt intézeti tag családján kíván a javaslat első sorban segíteni; teljesen azonban itt sem ejti el a várakozási idő kellékét, bármily kívánatos lenne ez, mert ezt a matematikai számítások éppenséggel nem engedik meg a javaslat által különben kedvezőbb elbánásban részesíteni kívánt családtagokra vonatkozólag sem.“

A most hatályos törvény 20. §-a mit mond? „A tag özvegyét ellátás akkor illeti, ha 1. férje a halálát közvetlenül megelőző öt év alatt szakadatlanul tagja volt az intézetnek...“ Az indokolás egyszerűen fenntartja az alaptörvény 15. §-nak indokolását. — A törvény kommentátora: néhai Graber Károly magyarázatában¹⁾ következőképpen szól: „Az özvegyi ellátás előfeltételeit az új T. ugyanúgy szabályozza, mint a régi T. 15. §-a: 5 évi várakozási idő, a házasságnak legalább kétévi időtartama...“ stb.

Nem lehet vitás ezek után, hogy ez az öt év úgynevezett „várakozási idő“. Mit értünk a „várakozási idő“ műszó alatt? Manes standardmunkájában²⁾ a következőt mondja: „Karencz-

¹⁾ Dr. Graber K.: Az 1934. évi XXIII. t.-c. magyarázata 56. l.

²⁾ Manes: Versicherungslexikon, 607. l.

frist, Sperrfrist. Wenn der Verfall innerhalb einer bestimmten Zeit nach Abschluss oder Beginn der Wirksamkeit des Vertrages eintritt, eine Entschädigungspflicht des Versicherers nicht eintritt. Das bekannteste Beispiel ist der Fall des Selbstmordes.“

Látjuk, hogy a hangsúly mindig bizonyos *meghatározott időn*, éven, vagy hónapon van. Év és hó alatt a gyakorlat egyöntetűen a naptári fogalmat érti; év alatt 365 napot. — A lényeges az *idő letelte*, még a *biztosítási jogban is*. Ha a kötvény feltételek az életbiztosításnál azt mondják, hogy öngyilkosság esetében a biztosítási összeg csak akkor esedékes, ha a halál nem következett be hamarább, mint 3 évvel a szerződés hatálybalépte után, úgy legalább 1095 napnak kellett eltelnie a kötvény hatálybalépte óta, s nem elég 3 évi díj lefizetése. Ha ez nem így volna, úgy valaki köthetne életbiztosítást úgy, hogy lefizet 3 évi díjat és egy hét múlva föbelövi magát.

A másik gyakori példa az úgynevezett „*népbiztosítás*“, azaz oly biztosítás, amelynél *orvosi vizsgálat nélkül* veszik fel a biztosítottat. Itt is a kedvezményezett csak legalább 2 év letelte után nyer igényt. — Megjegyzem, hogy a kockázat még így is túlnagy és a biztosítás e faját kezdik feladni, mert nincs kellőképp megalapozva.

Tudvalevően a ügyvédi nyugdíjintézetnél sincs orvosi vizsgálat, minden ügyvéd törvénytől fogva tagja az intézetnek. A kör nem nagy; körülbelül 6000 egyénre terjed. A kezdő kor elég magas, cca 30 év. — A viszontbiztosítás lehetősége ki van zárva. Az évi díj igen csekély, 120.— P. körül mozog. — Nincs közlési kötelezettség.

Biztosítástechnikai megalapozása valószínűségi számításon alapul, amelynél a kiindulópont az, hogy *akik a 10, illetve 5 évi várakozási időn belül meghalnak* — ez egy tabellárisan kimutatott százalék — *az igényjogosultak közül kiesnek. A halálozási százalék időtartam szerint van megállapítva és a halálozás az időmúlással áll okozati összefüggésben egészen függetlenül a díj-fizetéstől.* 5 év alatt több ember hal meg, mint 4 év és 5 hó alatt, még pedig a valószínűségi számítás szerint 11 százalékkal. Ha tehát már 4 év és 5 havi tagságnál is elismerem az igényt, akkor 11 százalékkal rontottam a matematikai alapot, avagy 11 százalékkal fel kellene emelnem az összes díjakat! A kellő tartalékot még az 5 és 10 évi várakozási idő mellett sem tudja az intézet a tagok díjaiból előteremteni.

Az *állami nyugdíj* és özvegyi nyugdíj, valamint az összes *elismert nyugdíjpénztári* alapszabályok szerint is *csak 10 évi várakozási idő után esedékes*, illetve születik meg az igény. Év alatt 365 nap értendő.

A *társadalombiztosításnál*, úgy a betegségi- mint a rokkant-

sági biztosításnál egyaránt az igény megnyílása ugyancsak határozott: hetekben, vagy hónapokban kifejezett *várakozási időtől tétetik függővé*. A biztosító fizetési kötelezettsége csak akkor áll be, ha a belépés és az esemény időpontja között az előírt idő a maga egészében letelt.

3. Az 1934: XXIII. t.-c. 8. §-ának 1. bekezdése következőképpen szól: „Az intézet olyan tagjának a tagsági jogai, aki az évi járulékkal vagy annak egy részével az esedékességtől számított egy évig hátralékban marad, az egy évi idő lejártát követő naptól kezdve szünetelnek. A szünetelés addig tart, amíg vagy megfizeti tartozását, vagy pedig ügyvédi minősége és ezzel intézeti tagsága akár a harmadik bekezdés szerint törléssel, akár más módon megszűnik. Az intézeti járulék a szünetelés idejére is jár“, — a harmadik pedig: „Ha a tag a szünetelés tartama alatt megfizeti a fizetés napjáig lejárt minden járuléktartozását a kamatokkal és a költségekkel együtt, tagsági jogai fellejednek, mintha folytonosságuk meg sem szakadt volna; ha azonban tartozását a szünetelés alatt sem fizeti meg, egy évi szünetelés után az ügyvédi névjegyzékből törölni kell.“

Az 1934: XXIII. t.-c. javaslatának indokolása a 10. lapon a következőket mondja: „A 8. §. tartalmazza a késedelmes járulékfizetés következményeinek az 1928: XI. t.-c. 1. §-ának rendelkezésétől eltérő újabb szabályozását. Az imént említett §. szerint ma az ügyvédi kamara az ügyvédi lajstromból törölni köteles azt az intézeti tagot, aki intézeti járulékát az esedékesség napjától számított egy év alatt meg nem fizeti, kivéve ha a hátralékos tagot a fizetés alól felmentették. E §. rendelkezése azonban célját nem érte el, mert míg egyrészt szigorúsága igen sok felszólalásra adott okot, addig másrészt a gyakorlatban komoly végrehajtására nem került sor. Világossá teszi az utóbbit a hátraléknak a nemfizetés miatt törölt ügyvédek számával való összehasonlítása. Hogy a járulékkal hátralékos ügyvédek száma igen nagy, világos abból, hogy az 1932. év végén a kamarák az egymillió pengőt jóval meghaladó járulékösszeggel voltak hátralékban, ami az egy tagot terhelő évi járuléknak közel a tizezerszeresét jelenti (azóta a kamarák hátraléka még emelkedett is). Viszont a nyugdíjintézeti járulék befizetésének elmulasztása miatt csak kevés ügyvédet (1932-ben 27-et) töröltek a kamarai lajstromból.

Nem lehet elzárkózni annak elismerése elől, hogy az ügyvédi kar gazdasági helyzete ma még sokkal kedvezőtlenebb, mint 1928-ban volt s így ma már az 1928. évi törvény rendelkezése túlszigorúnak mutatkozik. De másrészt az Intézet anyagi egyensúlyát komolyan veszélyeztetné az, ha tagjai arra számíthatnának, hogy az intézettől járó ellátási díjakat ők és hozzátartozóik az Intézettől egyaránt megkapják, akár fizetik járulékaikat, akár

nem. Ezért a törvényjavaslat a törlési kötelezettséget csak arra az esetre mondja ugyan ki, ha az ügyvéd két évi járulékkal marad hátralékban; de már egy évi hátralék után az ellátási igények szünetelését mondja ki. A szünetelés kimondása azon a gondolaton alapszik, hogy az intézet minden ellenszolgáltatás nélkül nem viselheti a hátralékos tag elhalálozásának és munkaképtelenné válásának teljes biztosítási veszélyét. Ezért a törvényjavaslat kimondja, hogy ha a tag a szünetelés alatt vált munkaképtelenné, nyugdíjat nem kaphat (szünetelés alatti halála esetében hozzátartozói igen), de még maga a tag is elháríthatja ezt a következményt utólagos fizetéssel. Egy évi szünetelés után — tehát két évi késedelem után — következik be a törlés. Amíg a törvényjavaslat ilyen módon kíván enyhíteni a késedelmes fizetés következményein, viszont biztosítani kívánja, hogy ezt az enyhébb szabályt komolyan végrehajtsák, nem úgy, mint az eddigi szigorúbbat. Minthogy pedig a kamarák törlési kötelezettségüknek eddig nagyon is lanyhán tettek eleget, szigorú fegyelmi és vagyoni jogi következményekkel iparkodik az új szabály végrehajtását biztosítani.

A fentiekből kitűnik, hogy a törvényjavaslat a szünetelés alatt meghalt ügyvéd hozzátartozói javára eltér attól az alapgondolattól, hogy az Intézet ellenszolgáltatás nélkül nem viselheti a biztosítási veszélyt. Az ügyvéd fizetési késedelmében véltlen hátramaradottak ellátási igénye — a szigorú jogelvek félretételével, méltányosságból — megmarad, ha a tag hátralékát megfizetik, sőt még enélkül is, csakhogy akkor ellátási díjjaikból a tag hátralékos követelését az Intézet levonhatja és velük szemben az alapszabályokban kockázati díjat is állapíthat meg.

Mindezekből evidens két körülmény: Hogy a Nyugdíjintézet fizetési kötelezettsége, függetlenül attól, hogy a tag díjfizetési kötelezettségének eleget tett-e avagy nem, az igényjogosult özvegyekkel és árvákkal szemben a maga egészében fennáll mindaddig, amíg az ügyvéd nem töröltetett. Másrészt, hogy ez a kötelezettség csak akkor áll be, ha a taggá-válástól számítva legalább öt év telt el az esemény beálltáig.

A törvény indokolásából (8. §.) láthatjuk, hogy a régi törvény hatályának ideje alatt a tag csak akkor volt törölhető, ha már legalább másfél éven át díjfizetési kötelezettségét elmulasztotta, az új törvény hatálybalépte óta pedig csak akkor, ha már legalább két és fél év telt el anélkül, hogy ő díját megfizette volna.

Ez az elmélet. A gyakorlatban a dolog úgy fest, — amire szintén utal a törvény indokolása, — hogy a kamarák tagjaikat többnyire csak akkor törlik, ha már legalább is három-négy éven át mulasztották el az intézeti tagdíj fizetésének kötelezettségét.

Elöttem fekszik a statisztika, amely szerint özvegyek és ár-

vák 510.— P-től egészen 798.— P-ig terjedő özvegyi, vagy árva-ellátást kaptak 19 olyan esetben, amikor az elhalt ügyvéd több mint három éven át nem tett eleget az igény megnyiltáig tagdíj-fizetési kötelezettségének, de egy esetben 10 évi, két esetben 9 évi, három esetben pedig 6 évi tagdíjjal volt hátralékban. Nem említem azt a több mint 100 esetet, amidőn az igény megnyiltakor a hátralék két évi tagdíjnál többet tett ki és az ellátás mégis törvényszerűen folyósított.

Minden biztosításnál, vagy nyugdíjintézménynél szükséges annak biztosítástechnikai, helyesebben matematikai számításon alapuló megalapozása. — Az ügyvédi gyám- és nyugdíjintézetnél ez csak részben van meg, ám ez a részbeni megalapozás is határozott számításokon alapul. E számítások alapja a 10 évi, illetve 5 évi várakozási idő, függetlenül attól, hogy a tag a 10, illetve öt évi díjat *tényleg* lefizette-e. Amint kimutattam, intézetünknel az 1081 ellátott közül 119 élvez ellátást, dacára annak, hogy az igény megnyiltakor az elhunyt ügyvéd több mint két évi tagdíjjal tartozott. Tehát *az összes ellátottaknak 11 (tizenegy) százaléka nem kaphatott volna ellátást akkor, ha az igény teljesítése a tagdíj tényleges megfizetésétől függne.*

A sérelmezett ítélet nem ad helyt az igénynek, igen helyesen, mert a kikötött öt évi várakozási idő nem telt le és abból még hét hónap hiányzott.

Azóta, amióta az első öt évi karenciális idő eltelt, 1915. — azaz 23 év óta — két ilyen eset fordult elő, amelyben a követelt ellátást a várakozási idő hiányossága miatt az intézet megtagadta. Ez az igényeknek nem egészen *két ezreléke*.

A napnál világosabb tehát, hogy az ügyvédség és az ellátandók érdeke az, hogy az igény elismerése inkább a várakozási idő leteltétől, mint a tagdíjak tényleges lefizetésének előfeltételétől tétessék függővé.

*

Közlöm, hogy a másik esetben, ahol a várakozási időből még két hónap hiányzott, felperest az intézet ellen indított keresetével mindhárom fok elutasította. — A m. kir. *Kúria* ítéletét 1938. május hó 31-én hozta meg *P. II. 1804/1938.* szám alatt. Az ítélet indokolása a megtámadott ítélet indokaival majdnem szószerint azonos.

*

Részletesebben és átfogóbban foglalkoztam e tárggyal — ámbár csak szűkebb kört érint. — Ám egyrészt a cikkíró jogászi súlya, másrészt az a körülmény, hogy ez a kérdés több ezer ügyvéd hátramaradottait annyira érinti, arra ösztönzött, hogy igyekezzem minél alaposabban és meggyőzőbben kimutatni azt,

hogy a Kúria Alföldi Ede által megtámadott ítéletével is szokott bölcsességével a törvény szellemének, a törvényhozó akaratának és a jogszerűségnek megfelelő módon oldotta meg az elébe tárt kérdést és a méltányosság követelményein sem esett sérelem.

JOGALKOTÁS.

Uj jogszabályok.

A kir. Kúria jogegységi tanácsának 93. számú polgári döntvénye. (B. K. 151. szám.)

A perújításnak a Pp. 567. §-a 1. bekezdésében megszabott, a végítélet jogerőre emelkedésének napjától folyó 6 hónapos határideje abban az esetben is, ha a perújító fél a végítélet ellen a törvényben kizárt, vagy elkésett fellebbvitelt használt, azon a napon kezdődik, amelyen a fellebbvitellel meg nem támadható alapperbeli végítéletet a perújító féllel közölték, illetve amelyen a perújító fél a fellebbvitelre nyitvaálló határidőt elmulasztotta.

A váltó illetékének módosításáról szóló 1938. évi július hó 1. napján hatálybalépett 1509/1938. P. M. sz. rendelet. (B. K. 142. szám.)

A belföldön kiállított és belföldön fizetendő váltóilletéke 0.2%, ha a fizetési határidő a kiállítás napjától számított 6 hónapon túl, de 9 hónapnál nem később jár le. A 20% rendkívüli pótlék ez illeték után is jár.

Az ügyvédeknek csődtömeggondnoki, vagyonsfelügyelői, ügygondnoki és zárgondnoki kirendeléséről szóló 31.600/1931. számú rendelet újabb módosítása tárgyában hozott 1938. augusztus 12. napján hatályba lépett 31.300/1938. I. M. sz. rendelet. (B. K. 179. szám.)

A 31.600/1931. I. M. sz. rendelet 1. §-a értelmében készítendő alaprajstomból ki kell hagyni azt az ügyvédet, a) akit fegyelmi vétség miatt pénzbírságra ítétek, az ítélet jogerőre emelkedésének napjától 2 évig; b) akit fegyelmi vétség miatt az ügyvédségtől felfüggesztésre ítétek, a felfüggesztés lejártát követő naptól 3 évig, ha azonban az a) és b) pontban említett időtartam letelte előtt az elíteltet olyan fegyelmi vétség miatt ítélik el jogerősen pénzbírságra vagy felfüggesztésre, amely vétséget az előző ítélet jogerőre emelkedése után követett el, az újabb büntetés tekintetében a lajstomból való kihagyás idejét attól a naptól kezdődően kell számítani, amely napon az előbbi büntetéshez fűződő jogkövetkezmény időtartama letelt; c) aki ellen az 1937: IV. t.-c. 130. §-a alapján fegyelmi eljárást rendeltek el, amíg az eljárást jogerősen meg nem szüntették, vagy az ügyet jogerős felmentő ítélettel vagy csupán feddést rendelő jog-